

Historische Kring Maarssen

24e Jaargang no. 4, november 1997

CAFE-RESTAURANT

„GEESBERGE“
aan de Vecht
MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

AANNEMERSBEDRIJF

BRINKHOF

- * Nieuwbouw
- * Verbouw
- * Onderhoud
- * Renovatie

NVOB

Nederlands Verbond
van Aannemers
in de Bouw(rij)verheid

Machinekade 6
MAARSSSEN

Tel.: 0346-561456
Fax: 0346-550579

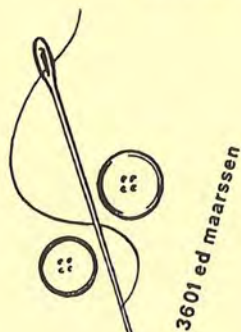

**GEURTSSEN-
KOETSVELD**

- * assurantien
- * financieringen
- * hypotheek
- * leasen
- * pensioenen

Raadhuistraat 15
3603 AV Maarssen
Tel.: 0346-561680/567757

0346-569290

REO'S
STOFFENBOETIEK

kaatsbaan 32

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 40476918.

Bestuur: J.H. Sagel, voorzitter, B. Visschedijk, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-567596, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, penningmeester, giro 2907376, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, W. Klever, B. de Ruiter en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84) en drs. W. Smits (10-02-94).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman (09-02-95).

Redactie: K.E. Driehuys, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: De leden bepalen zelf op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering de contributie voor het lopende jaar. Deze bedraagt thans f 21,- voor leden, f 15,- voor jeugdleden en het tweede en elk volgende lid op hetzelfde adres. Een tweede lidmaatschap, maar dan zonder periodiek is ook mogelijk en kost slechts f 10,-.

Voor meer informatie en eventueel aanmelden als lid van de Kring kunt u schrijven naar de Historische Kring Maarssen, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, of contact opnemen met de ledenadministratie, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, Bloemstede 51, 3608 TH Maarssen, tel.: 0346-573173.

Werkgroep archeologie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346-562425.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.

ISSN: 1384-0967

24e Jaargang no. 4, november 1997

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

15 januari 1998, lezing van Thera Coppens.

Frederik Hendrik, de Oranjes en de Vrede van Münster.

Op 30 januari 1998 is het precies 350 jaar geleden dat de vrede van Münster werd gesloten. Na langdurige onderhandelingen tussen de keizer van Duitsland, Zweden, Spanje en de Noordelijke Nederlanden kwam daarmee een eind aan de Dertigjarige en de Tachtigjarige Oorlog. De onafhankelijkheid van de Republiek der Verenigde Nederlanden werd hier erkend. Frederik Hendrik, de Stedendwinger, heeft door zijn grote bekwaamheid als veldheer en als diplomaat, Spanje tot belangrijke concessies gedwongen. De vrede zelf heeft hij niet meegemaakt, want hij overleed op 14 maart 1647.

Deze voor Nederland zo belangrijke gebeurtenissen worden onder meer herdacht met grote tentoonstellingen in het Mauritshuis en het Haags Historisch Museum, beide aan de Korte Vijverberg in Den Haag.

Wij besteden er aandacht aan met een lezing door Thera Coppens, schrijfster van o.m. boeken over historische onderwerpen. Op 15 januari a.s. om 20.00 uur komt zij in de Open Hof, Kerkweg 60, Maarssen-dorp. Zij zal met behulp van dia's aandacht besteden aan Nederland en de Oranjes. In het bijzonder belicht ze Frederik Hendrik en zijn rol als staatsman. Ook de genoemde tentoonstellingen komen daarbij aan bod. Leden van de Historische Kring hebben gratis toegang, niet-leden betalen f 2,50.

N.B. Op 27 februari is de jaarvergadering en op 7 mei is onze laatste lezing van dit seizoen.

16 mei 1998, excursie naar het Zuiderzeemuseum.

Onze jaarlijkse excursie gaat in 1998 naar het Zuiderzeemuseum. Dit museum geeft een levendig beeld van het wonen en werken rond de voormalige Zuiderzee. Het Buitenmuseum bestaat uit 130 woningen, winkels en werkplaatsen, die oorspronkelijk in de dorpen rond de Zuiderzee stonden. We zien demonstraties van ambachten zoals zeilmaken, visroken en touwslaan, maar ook levende geschiedenis (onder meer met behulp van acteurs) over Urk in 1905. De sfeer in een oud VOC-pakhuis rond 1750 is te proeven in de Peperzolder. Daar is ook de tentoonstelling 'Veelzijdig verzameld' te zien.

We krijgen een speciale rondleiding en we gaan er met de boot naar toe. Op dit moment zijn de prijzen en tijden voor 1998 nog niet bekend, daarom volgen later meer details.

De datum van de excursie is 16 mei 1998, en niet 23 mei, zoals abusievelijk in het vorige periodiek aangegeven.

Geschenken voor de Historische Kring

Van mevrouw C. de Rijk kregen we een oude foto van het winkelpand op de hoek van de Diependaalsedijk en de P. de Hooghstraat.

De heer W.J. van den Berg schonk ons de vierde druk van het boek *Plaatsen langs de Vecht en de Angstel* door Lisman en Munnig Schmidt.

Het herinneringsboek honderd jaar Bammens, *Het begon in een smidse*, kregen we van een lid dat onbekend wenst te blijven.

Boek over opgravingen nog verkrijgbaar.

Velen kennen intussen het door ons uitgegeven boek over de opgravingen bij Cruydenborg en Endelhof. Iedereen die geïnteresseerd is in Maarssen moet dit boek hebben, want niet alleen wordt beschreven wat er indertijd is opgegraven bij het voormalige Endelhoven, ook de geschiedenis van de huizen komt aan bod en wie er hebben gewoond. Als geschenk zeer geschikt!

Het boek kost f 25,- en is verkrijgbaar op al onze ledenavonden en bij B. de Ruiter (adres voor in dit periodiek) en bij boekhandel Bouwman, Kaatsbaan, Maarssen. Leden van de Historische Kring Maarssen kunnen één exemplaar met vijf gulden korting kopen, maar dat kan niet in de boekhandel.

Benno Visschedijk, secretaris

Kring Kroniek

Het 25-jarig jubileum van de Kring.

Op 11 september jl., de dag van de oprichting, vierden wij ons jubileum in besloten kring, dat wil zeggen met leden en genodigden. Om 20.00 uur begonnen we in een volle, grote zaal van 't Zand met een wandeling onder leiding van de heer Bloemendaal, die ons aan de hand van dia's op zijn bekende, boeiende wijze meevoerde door Maarssen.

Wij legden een traject af dat begon op de hoek van de Langegracht, tegenover Huis Ten Tuck. Van bijna ieder huis wist de spreker ons iets uit het verleden te vertellen en van de meeste panden zeer veel. Na de pauze liepen we de hoek om, de Kaatsbaan op en via de 'Achterstraat' kwamen we weer terug op de gracht. Voor leden die deze bijzondere rondgang hebben gemist, zal de heer Bloemendaal in de komende periodieken nog eens terugrijpen op thema's uit zijn verhaal.

Op 13 september was de Open Monumentendag, een uitstekende gelegenheid om iedereen in Maarssen in staat te stellen ons jubileum met ons mee te vieren. Daarvoor huurden wij 't Zand in zijn geheel af.

's Morgens was het gezellig druk op de boeken- en prentenmarkt, waar ook de gelegenheid was boeken en prenten te laten taxeren.

's Middags was er onze eigen Kunst en Kitsch. Hiervoor was een aantal deskundigen van het beken- de veilinghuis Sotheby's uit Amsterdam aanwezig. Er werden meer dan 200 voorwerpen voor taxatie aangeboden.

Open Monumentendag en Periodiek

Voor de monumentendag had onze voorzitter zich bijzonder ingespannen, daarvan kunt u het resultaat lezen in dit periodiek, dat geheel in het teken staat van zijn wandeling door Maarssen.

Hierdoor krijgt de redactie de gelegenheid zich voor te bereiden op het volgend jaar, waarin weer vier periodieken dienen te verschijnen, die het lezen waard zijn. Een opgave die niet altijd meevalt.

Bij het samenstellen van een periodiek worden we er voortdurend mee geconfronteerd, dat ons dit jaar twee trouwe medewerkers door de dood zijn overleden en mevrouw Hogenhout te kennen heeft gegeven het wat rustiger aan te doen.

Als u wilt meewerken aan ons periodiek of ideeën heeft over onderwerpen, waarvan u vindt dat er eens aandacht aan moet worden besteed, laat ons dat dan weten. Wij zijn zeer dankbaar voor iedere bijdrage.

Marja Hatzmann

Boeken

Op de najaarsbijeenkomst van de Stichting Stichtse Geschiedenis werd het boekje **Op zoek naar huis, straat of buurt**, handleiding voor historisch huizenonderzoek, ten doop gehouden. Een bijzonder leuk en instructief boekje, van Kees van der Wiel, voor iedereen die wil onderzoeken hoe zijn huis, straat of buurt tot stand is gekomen. Huizenonderzoek is na genealogie het onderzoek dat het meest door vrijetijdshistorici wordt uitgevoerd.

De heer Van der Wiel hield zo'n boeiend verhaal over de ontdekkingen die hij deed m.b.t. zijn ouderlijk huis te Delft, dat je zo wel aan de slag zou willen gaan. Niet iedereen heeft echter de beschikking over een pand met een verleden dat enkele eeuwen teruggaat. Toch kan er ook op een andere manier veel wetenswaardigs met uw woonomgeving verbonden zijn. Dat ziet u maar aan ons recente onderzoek over het landgoed Ter Meer.

Dan wil ik u nog even attent maken op het deeltje Utrechtse biografieën dat gaat over **de Vechtstreek** en dat 13 november jl. is verschenen. In het boekje worden vele bekende en minder bekende mensen uit de Vechtstreek beschreven.

Uit Maarssen zijn dit o.a. Bep Reimus, Kees Klap, Pastoor Ariëns, Dick Dekker, Chiel de Boer, Johan Huydecoper. Het boekje bevat in totaal 38 biografietjes, die alle zijn voorzien van een passende illustratie. Dit zeer leeswaardige werkje is verkrijgbaar bij Boekhandel Bouwman voor f 25,-.

Een van onze zusterverenigingen, de Historische Kring Loosdrecht bestond dit jaar ook 25 jaar. Ter ere van dit heuglijke feit gaven zij een boekje uit, getiteld; **Wij schrijven hier de geschiedenis**, Loosdrechters, oude en nieuwe. Over de oorspronkelijke bedoeling van het citaat, waaraan de titel is ontleend, wordt in een van de bijdragen aan de bundel duidelijkheid verschaft.

Bovengenoemde boeken kunt u ook allemaal lenen in onze bibliotheek. Voor de openingstijden verwijzen we u naar ons vorige periodiek, bladzijde 47.

Van de redactie

1. Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
 2. De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
 3. U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren voor 15 december 1997.
-

Acht eeuwen bouwen in Maarssen en Maarsseveen

Een monumentenwandeling door Maarssen

Ter gelegenheid van de elfde Nationale Open Monumentendag op zaterdag 13 september 1997 werd door het Maarssense Comité Open Monumentendag in samenwerking met de Historische Kring Maarssen een nieuwe monumentenwandeling gemaakt. De uitgebreide routebeschrijving biedt de mogelijkheid in een tijdsbestek van ca. 1½ à 2 uur, naar keuze via de korte of de lange route, een idee te krijgen van hetgeen er in het dorp Maarssen aan monumenten aanwezig is. In de toekomst zal deze wandeling voor belangstellenden verkrijgbaar zijn bij de VVV/ANWB-informatiewinkel in 't Zand op het Harmonieplein. Vandaar dat daar dan ook het begin- en eindpunt van de routebeschrijving is. Aangezien leden van onze Kring dikwijls om een dergelijke routebeschrijving gevraagd hebben en naast vele bekende gegevens ook nieuwe zaken aan de orde komen, leek het de redactie een goed idee de monumentenwandeling door Maarssen integraal in dit periodiek op te nemen.

Foto 1. De Lange gracht, beschermd dorpsgezicht.

Inleiding

Met twee beschermde dorpsgezichten¹ binnen de gemeentegrenzen, 156 panden op de rijksmonumentenlijst en tientallen panden op de gemeentelijke monumentenlijst² heeft de gemeente Maarssen de inwoners en bezoekers met belangstelling voor monumenten veel te bieden. Van vele soorten monumenten, kastelen, buitenplaatsen, kerken, woonhuizen, molens en straatmeubilair zijn immers voorbeelden te vinden. Deze wandeling is speciaal gemaakt om u in een betrekkelijk korte tijd een indruk te verschaffen wat er in Maarssen op monumentengebied aanwezig is. Daarom zult u over bepaalde monumenten waar al veel over werd geschreven wellicht wat weinig tekst aantreffen, maar daar staat tegenover dat aan andere, minder bekende zaken juist weer wel aandacht wordt geschonken. Tevens wordt aandacht besteed aan enige beeldhouwwerken³ en andere belangrijke culturele zaken die u onderweg tegenkomt. De wandelroute beperkt zich tot Maarssen waar zich de meeste monumenten bevinden, maar ook in andere delen van de gemeente zoals Oud-Zuilen en Tienhoven bevinden zich nog diverse interessante monumenten, die een bezoek zeker waard zijn.

Het Harmonieplein

Bij het verlaten van Sociaal Cultureel Centrum 't Zand, waar uw monumentenwandeling begint, ziet u links en rechts van de entree twee bescheiden, door E. van de Graaf gemaakte, beeldjes. Het zijn respectievelijk een muzikant met bas en een muzikant met saxofoon. U bevindt zich op het pas rond 1990 ontstane Harmonieplein, een ontwerp van architect Pierre van der Geld, dat vernoemd is naar het verdwenen hotel-restaurant De Harmonie, dat hier vlakbij aan de Kerkweg lag.

Vanaf de entree van 't Zand gaat u rechtsaf, langs de peuterspeelzaal en de brandweergarage, waarvan de eerste steen door wethouder C.E. Wolff werd gelegd op 15 oktober 1938, naar de hoek Kerkweg/Gaslaan. Let op de fietsers en brommers op het fietspad dat hier vlak langs 't Zand loopt!

Op de hoek van de Kerkweg/Gaslaan ziet u rechts de in 1932 op het terrein van de vroegere gasfabriek gebouwde Gereformeerde Kerk (Architect B.W. Plooy, Bouwstijl: Amsterdamse School/ Nieuwe Zakelijkheid). Bij de verbouwing

Foto 2. Voormalige Gereformeerde Kerk, Kerkweg.

van de kerk in 1969 werden het in- en exterieur van de kerk tamelijk ingrijpend gewijzigd. De oorspronkelijke ingangspartij is toen door een forse aanbouw in pandig geworden, tevens werd toen het witte gebouw op de hoek van de Straatweg en de Kerkweg, het voormalig kantoor en woonhuis van de directeur van de N.V. Maarsse gasfabriek bij het kerkcomplex getrokken. Aan uw linkerkant ziet u aan de gevel van het appartementengebouw (tweede etage, naast het balkon) nog het originele naambord van 'De Harmonie'. Helaas is er van deze eens zo vermaarde gelegenheid, waar allerlei activiteiten ontplooid werden, weinig meer dan herinneringen, wat foto's en dit naambord overgebleven.

Kerkweg

We vervolgen de route nu door bij de brandweergarage de Kerkweg over te steken naar het witte woonhuis met de naam 'De Hooge Stoep' (architect W. Wymstra) en gaan hier naar links de

Foto 3. Honk, hoek Emmaweg-Kerkweg.

Kerkweg in. Aan de linkerkant van de weg ziet u met huisnummer 14 een gebouwtje met een trapgevel. Dit is de vorige Gereformeerde Kerk die tegenwoordig dienst doet als fotostudio (Foto 2). Dit kerkje werd in 1892, naar de mode van die tijd, gebouwd in een neo-stijl. Door het toepassen van de oude romaanse- en renaissance stijlelementen lijkt het ouder dan het in werkelijkheid is. Het volgende grote huis met de naam 'Richmond' op de hoek van de Raadhuisstraat en de Kerkweg is een voormalige buitenplaats. Het is een van de vele buitenhuizen in Maarssen en Maarsseveen die in de zeventiende en achttiende eeuw bewoond werden door Portugees Joodse families. Zo werd ook dit huis eerst gehuurd en later gekocht, om als zomerhuis te dienen, door de schatrijke familie Teixeira de Matos uit Amsterdam.⁴

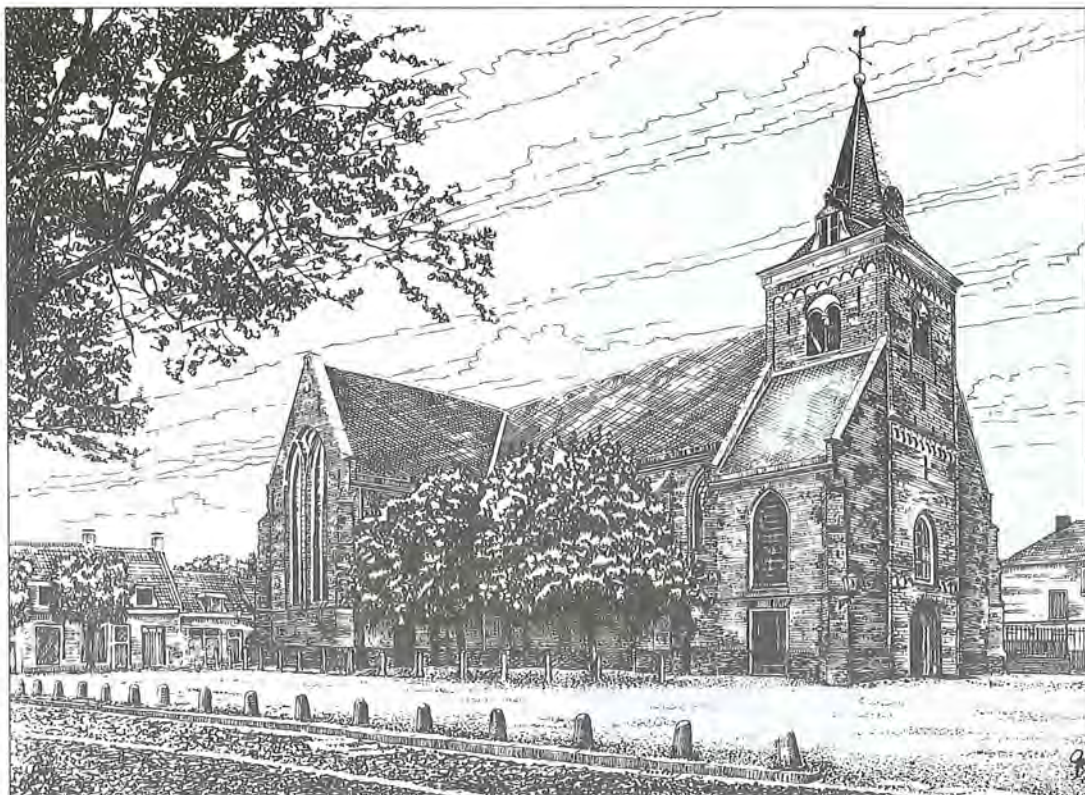
Onze weg vervolgend via de Kerkweg komen we langs een aantal mooie villa's uit het eind van de vorige en begin deze eeuw. Zo zien we op nummer 31 het huis 'Buitenlust', een pand dat enige tijd in gebruik is geweest als klooster en dankzij

de actieve bemoeienis van een vorige bewoner, de heer Van Seumeren, op de rijksmonumentenlijst kwam.

Een volgend interessant pand is de witte villa, met de naam 'Honk' op hoek van de Kerkweg en de Emmaweg (foto 3). De gevel van dit pand, dat bewoond werd door verschillende Maarsseense huisartsen, is op meerdere plaatsen versierd met groene, geglazuurde bakstenen en de meeste bovenlichten boven de vrij grote vensters zijn voorzien van glas in lood. Allemaal stijkenmerken die behoren bij de Jugendstil/Art Nouveau architectuur (±1895-1910).⁵

Het volgende, belangrijke monument aan de Kerkweg is de Nederlands Hervormde Kerk van Maarssen. Voor de reformatie was deze kerk, die vermoedelijk ook diende als huiskapel van het kasteel van Maarssen of het Huis ter Meer, een Rooms Katholieke Kerk, die aan de heilige Sint Pancratius⁶ was gewijd. Het oudste gedeelte van de kerk, tevens het oudste, nog bestaande bouwwerk van Maarssen, is de romaanse, tufstenen toren, uit de twaalfde eeuw. De gotische kerk waarvoor de eerste steen in 1519 werd gelegd door de edele en doorluchtige heer Splinter van Nijenrode⁷ heeft een fraai interieur, met o.a. een mooi Meere-orgel, een opvallende, door de Maarsseense schrijnwerker Jasper van Eeten in 1725 gemaakte preekstoel, twee herenbanken en diverse rouwborden met de wapens van vele adellijke families die in de kerk zijn begraven. Naast de kerk, aan de zuidzijde, treft u nog de begraafplaats en de vroegere pastorie (nu verenigingsgebouw) aan (afbeelding 4).

Het volgende monument aan de Kerkweg om bij stil te staan, is het pand (huisnummer 9) direct naast de kerk. Boven de voordeur bevindt zich, zomers door de leilinden aan het oog onttrokken, een klein gevelsteentje waarop we kunnen lezen dat I.L. (=Johannes Lucas) Mulder lanz (Janszoon) op 3 maart 1794 aan dit gebouw de eerste steen heeft gelegd. Behalve koster en voorzanger van de Hervormde Gemeente was Mulder ook schoolmeester. Het vertrek rechts van zijn voordeur werd gebruikt als klaslokaal en moest in 1822 doordat er een andere schoolmeester overleed aan maar liefst honderd kinderen(!) ruimte bieden.⁸ Bij de restauratie van het pand en het verbreden van de Kerkweg is een deel van het pand gesloopt. De linker zijgevel is daarna nieuw opgetrokken.

Afb.4. Nederlands Hervormde Kerk.

Binnenweg

Vervolgens lopen we door tot de T-splitsing Kerkweg/Binnenweg/Parkweg en gaan hier rechtsaf de Binnenweg op. De Binnenweg, vroeger ook Kleiweg genoemd, behoort samen met de Kerkweg en de Breedstraat tot de oudste wegen in Maarssen.

We volgen de rechterkant van de Binnenweg tot nummer 29 B en passeren daarbij een aantal naen vooroorlogse herenhuisen in fraai aangelegde tuinen. Aardig is hier, dicht bij elkaar, te zien welke bouwstijlen voor dit soort herenhuisen in de jaren 1930, 1970 en 1990 in de mode waren en zijn.

Ter hoogte van nummer 29 B steken we de Binnenweg over naar de vroegere overtuin van het Huis Vechtenstein, dat aan de andere zijde van de Vecht ligt. Dit opvallende, witte buitenhuis met een dak van groene pannen is het vierde huis met de naam Vechtenstein. Het in 1936 voor de dochter⁹ van Dr. Ir. A.R. van Linge, medestichter van de kininefabriek in Maarssen, ge-

bouwde huis op de plaats van het derde Vechtenstein is ontworpen door (gemeente)architect Wymstra. Een landhuis in South Carolina (U.S.A.) heeft naar verluidt model gestaan voor zijn ontwerp. Dat op deze plaats de Binnenweg onbebouwd is gebleven, komt doordat bij de behandeling van het Bestemmingsplan Maarssen Centrum in 1985 de gemeenteraad van Maarssen besloten heeft een verzoek dienaangaande van de Historische Kring Maarssen te honoreren. Zodoende kon een eeuwenoud servituut, dat bebouwing tegenover Vechtenstein verhinderde, gecontinueerd worden en bleef voor u als maker van deze wandeling dit kleine stukje waardevol Vechtlandschap met een prachtig uitzicht over de rivier gehandhaafd.

Na eventueel wat uitgerust te hebben op een van de banken in het parkje tegenover Vechtenstein gaat u weer terug langs de evenkant van de Binnenweg naar de T-splitsing met de Kerkweg.

We passeren hierbij twee rijksmonumenten nl het kleine huis 'Solitude', huisnummer 56 (foto

Foto 5. Solitude aan de Binnenweg.

5), nog niet zo erg lang geleden, als een der laatste panden, op de rijkslijst geplaatst en het veel grotere 'Hazenburg', op no: 60. Tussen Solitude en de ingang van Hazenburg passeert u de aardige theekoepel die in de nieuwe tuinmuur is opgenomen. Voor het huis staan twee forse leibomen. Deze oude bomen zijn nogal bijzonder omdat het iepen zijn. Een boomsoort die weinig als leiboom wordt gebruikt en verder als volwassen boom steeds schaarser wordt doordat de gevreesde iepenziekte al vele slachtoffers heeft gemaakt. Laten we hopen dat deze bomen nog een lang leven zijn beschoren. Op het hekwerk van het huis staat behalve de naam Hazenburg ook het jaartal 1670. Het huis is waarschijnlijk omstreeks dat jaartal gesticht door leden van de van oorsprong Franse familie d'Orville. Tussen 1742 en 1749 werd het bewoond door Maria Constantia de Haese aan wie het zijn naam te danken zou hebben.

Naast het huisnummer Binnenweg 66 treffen we een soort plantsoentje aan met grote kastanje-

bomen. Dit is de vroegere oprit van de Van Lindebrug¹⁰ over de Vecht, die gesloopt werd nadat in 1974 de Ter Meerbrug in gebruik is genomen. Door het plantsoentje kijkend, hebben we een aardig uitzicht op het huis Overkerck (1661) aan de Zandweg en met enige inspanning kunnen we zelfs rechts van dat huis een van twee Jodepaaltjes.¹¹ die er in Maarsse en nog zijn, ontwaren.

Op de nu volgende T-splitsing, direct na de ANWB-wegwijzer, onder de verkeersspiegel, staat een hardstenen paal. Eenzelfde paal staat aan de andere kant van de weg op de hoek van de Kerkweg en de Parkweg. Deze twee palen behoorden ooit bij het inrijhek van de enorme buitenplaats Ter Meer. De oprit naar het huis begon hier en liep tot aan de huidige Julianaweg waar het in 1902 gesloopte huis aan de Vecht stond en vandaar door naar de Breedstraat waar de hoofdingang van het park was. Dit verklaart tegelijkertijd de voor vele inwoners van Maarsse en verwarrende toestand rond de loop van de huidige Parkweg, die bij de Termeerbrug niet ophoudt, maar daar plotseling de hoek omgaat. De Parkweg loopt dus gewoon zoals hij ook vroeger al eeuwen door het park van het huis Ter Meer liep, van de Binnenweg naar de Breedstraat.

Net voorbij de kruising, voor het appartementengebouw 'Beuk en Vecht', gaan we naar de overzijde van de Parkweg. Op nummer 48 vinden we aan weerszijden van een grindpad twee gemetselde pilaartjes met de opschriften West en Hill. Wanneer we het paadje aflopen, komen we bij de 'Westhill Kinderkapel'. Een zondagsschool voor jonge kinderen die in 1913, naar Engels voorbeeld, werd gesticht door mevrouw Marie van Voorst van Beest. De kapel werd naar een ontwerp van de Larense architect J. Rebel, in haar overtuin gebouwd want zij bewoonde tot haar dood in 1954 een grote witte villa die stond op de plaats van het huidige 'Beuk en Vecht'.

Na het passeren van de Beekweg (genoemd naar de beek die hier vroeger liep) steken we bij de oprit van de Termeerbrug via het zebrapad over naar de Julianaweg. Hoewel niet precies duidelijk waar de exacte plaats is¹² moet dus hier bij de Julianaweg eens het Kasteel van Maarsse en later toen dit in 1672 verwoest was, het prachtige buitenhuis Ter Meer hebben gelegen. Wanneer men de bekende oude gravure van het huis bekijkt¹³ komt men onder de indruk van de geweldige afmetingen die deze buitenplaats met de bijbehorende tuinen had. Tijdens de hoogtij dagen van dit buiten, waarschijnlijk het mooiste

van de hele Vechtstreek, kwamen er belangrijke mensen op bezoek. Zo beschrijft Belle van Zuylen, de schrijfster die op Slot Zuylen werd geboren, het bezoek van de toenmalige Deense Koning Christiaan VII met zijn gevolg van 59 personen. Ze was familie van de Van Lockhorsten, die toen op Ter Meer woonden en ook uitgenodigd voor deze ontvangst. Belle maakte met de koning een wandeling door de tuinen van het landgoed en nam de gelegenheid te baat hem goed te observeren. Het inspireerde haar tot een paar sceptisch-kritische opmerkingen over de koninklijke bezoeker in een brief (d.d. 30 juni 1768) aan haar correspondentievriend d'Hermenches.¹⁴ Na de sloop van het huis (1902-1903) werden ook de tuinen en parken ontmanteld en het vrijkomende terrein met huizen bebouwd. Zo ontstonden vanaf 1905 de huidige Julianaweg, Parkweg, Emmaweg, Ter Meerweg en Beekweg. Behalve de hekpalen aan het begin van de Parkweg is er ook nog een gedeelte van de vroegere tuinmanswoning bewaard gebleven. Dit is het huis op de hoek van de Parkweg en de Julianaweg, meteen naast de telefooncel en brievenbus. Vooral aan de zijgevel en het dak van dit huis is nog goed te zien dat dit een ouder pand is dan de omringende huizen aan de Parkweg. Alleen de gevel aan de Parkwegzijde is er nieuw voorgezet en staat ten opzichte van de volgende panden iets voor de rooilijn. Een ander overblijfsel is mogelijk de grote, rode beuk waarlangs we nu verder onze route voortzetten. Deze boom is volgens kenners zo oud, dat het haast niet anders kan dan dat hij, in zijn jonge dagen, in het park van het Huis Ter Meer moet hebben gestaan. Onder de boom passeren we opnieuw een kunstwerk. Het is het beeld 'Man met paard', gemaakt door Gabriël Sterk. Hierna gaan we via de Termeerbrug naar de overzijde van de Vecht. Let op! De brug heeft alleen aan de linkerkant een voetpad. Bij het brugwachtershuisje gaan we meteen linksaf de Zandweg op en lopen verder langs de Vecht.

Zandweg

Rechts zien we nu vier grote villa's, met de namen Aurora, Vesta en Jacoba, die in het begin van deze eeuw werden gebouwd. Volgens de overlevering zou voor de bouw van deze huizen gebruik zijn gemaakt van sloopmateriaal van Ter Meer.

Het volgende grote, witte huis is de buitenplaats 'Huis ten Bosch', misschien wel Maarssens

Foto 6. Huis Ten Bosch, Zandweg.

mooiste en belangrijkste monument. Huis ten Bosch (foto 6) werd in 1627 het eigendom van Pieter Belten, een zwager van Joan Huydecoper van Maarsseveen, die toen Goudestein en praktisch heel Maarsseveen in zijn bezit had. Het is vrijwel zeker dat Belten tussen 1627 en 1629 het tegenwoordige huis liet bouwen door Jacob van Campen, die als bouwmeester van het Amsterdamse stadhuis, het huidige Koninklijk Paleis, op de Dam, beroemd is geworden. De stijl waarin het huis gebouwd is, wordt wel Hollands Classicisme genoemd, omdat hierbij teruggegrepen werd naar oude bouwvormen, zoals bij Griekse tempels e.d. Zie in dit geval bijvoorbeeld de in de voorgevel nagebootste zuilen en de driehoekige gevelbekroning (tympaan). Het oude interieur is tamelijk gaaf bewaard gebleven en zeker het met allerlei decoraties, waaronder vogels, beschilderde plafond is erg interessant. Van 1922 tot 1962 deed Huis ten Bosch dienst als gemeentehuis van Maarssen en stond er in het toen openbare park een muzikentje. Tegenwoordig wordt het net als in de zeventiende eeuw weer particulier bewoond. Grappig is het nog om te

Foto 7, Langegracht 13.

weten, dat het huis een tijdje 'Moins et Content' of wel 'Minder en tevreden' heeft geheten.

Naast Huis ten Bosch ligt het Maarsseveense-grachtje, dat altijd bebouwd is geweest met vrij eenvoudige woninkjes. Vroeger was dit smalle watertje de scheepvaartroute naar het Maarsseveense achterland, waar o.a. pramen met turf, klei of hooi werden opgehaald. De vaste brug in de Zandweg waar u nu op staat, was dan ook nog lang een enkelvoudige klapbrug. Aan het eind van de bebouwing van het grachtje bevindt zich het sluishuisje. Helaas wordt het uitzicht op dit unieke, over de sluis heen gebouwde, huisje tegenwoordig door een fors uitgevallen conifeer erg bemoeilijkt. Wil men het sluishuisje en de restanten van de sluis goed bekijken dan is dat mogelijk door om het huizenblokje heen te lopen via de Schouten- en Nassaustraart en weer terug.

Langegracht

Daarna vervolgen we, vanaf eetcafé 'Huis ten Tuck', vanouds een herberg en uitspanning, on-

ze wandeling langs de Langegracht. Deze gracht, vroeger gewoon getooid met de naam 'Aan de Vecht', is met al zijn verschillende type gevels een belangrijk onderdeel van het Maarsse Beschermd dorpsgezicht.

Er is haast geen type gevel, zoals trap, hals, klok of lijstgevel of er is aan de Langegracht wel een voorbeeld van te vinden. Doordat de gevelwand de ronding van de Vechtbocht volgt, hebben we reeds vanaf het begin van de gracht, bij huisnummer 2, een schitterend uitzicht op al deze mooie gevels. Een zeer waardevol bezit, waarvan we kunnen genieten dankzij de inspanning die de eigenaren, al dan niet met geldelijke steun van de overheid, zich getroost hebben bij het restaureren van hun panden. Op de Langegracht, waarbij het in het bestek van deze wandeling niet doenlijk is elk huis afzonderlijk te bespreken, zullen we aandacht besteden aan een aantal panden, te beginnen met huisnummer 10. Een huis met een klokgevel die in 1979 is gerestaureerd. Onder het T-venster in de geveltop bevindt zich een gevelsteen. Met de tekst: "Zegent ons Godt soo schaad geen nijd en helpt Godt niet soo baat geen vlijt MDCCV". Gevelstenen zijn in Maarssen een tamelijk zeldzaam verschijnsel en als ze er al zijn, betreft het meestal herinneringsstenen, (zoals de eerste steen) die iets melden over de bouw van het betreffende pand. Gevelstenen of uithangborden waar bijvoorbeeld het beroep van de bewoner van het pand, of de naam van het huis wordt uitgebeeld, komen we in Maarssen nauwelijks tegen. Vermoedelijk komt dit doordat Maarssen en Maarsseveen kleine dorpen waren, waar de inwoners best wisten waar de schoenmaker, smid of kruidenier woonde. In tegenstelling met de grotere steden was een verwijzing aan de gevel daar dus beslist niet voor nodig.

Op nummer 13 vinden we een trapgeveltje, waarin zich een leuke wildemanskop bevindt (foto 7). Aan het aantal deuren in de voorgevel is nog te zien, dat dit pand vroeger - net als vele andere aan deze gracht - meerdere woningen bevatte. Dat er soms heel stijlvol, vanwege het behoud van het waardevolle dorpsgezicht, een nieuw pand tussen de oude huizen gevoegd is, bewijst het - volgens de gevelsteen¹⁵ - in 1963 gebouwde huisnummer 20. Tevens bewijst dit pand, overigens samen met andere aan deze gracht, dat een aanwijzing tot Beschermd Dorpsgezicht zeker niet betekent dat er dan

niets meer zou mogen veranderen. Wel is het zo dat verbouwingen of wijzigingen en eventueel zelfs sloop van panden bij de gemeente aangevraagd dienen te worden. Met de aanwijzing tot beschermd stads- of dorpsgezicht, dat in een Bestemmingsplan dient opgenomen te zijn, wordt beoogd waarborgen te scheppen voor het behoud van architectonisch en cultuurhistorisch waardevolle gebieden.

Het huis op nummer 24 met de gepleisterde lijstgevel heeft twee gevelstenen, die samen aangeven dat het pand ANNO 1686 gebouwd zou zijn. Bij huisnummer 29 valt op dat de ruiten een roedenverdeling hebben die van messing¹⁶ is gemaakt. Een bijzonderheid omdat er in heel Maarssen vermoedelijk geen tweede voorbeeld van dergelijke ramen meer is te vinden. Een volgend huisnummer om even bij stil te staan is nummer 36 (foto 8), eerder een Chinees en nu een Grieks restaurant. We kunnen aan het aardige tegeltabelau boven de voordeur, met de tekst: Confisier, Patisier, Cuisinier, zien dat hier vroeger ook al voedsel werd bereid. De heer Willms, die hier zijn zaak had, was een luxe (banket)bakker. Tussen de nummers 37 en 39 bevindt zich, een zeer smalle doorgang tussen de Langegracht en de achterliggende terreinen, met de officiële naam Stokmanssteeg. Hoewel er prachtige verhalen de ronde doen over met stokken afgeranselde Kozakken, die zich met paard en al vastliepen in de steeg bij het achtervolgen van een paar Maarssenaren, is het feit dat er een bakker Stokman op de hoek gewoond heeft een betere verklaring voor de naam van de steeg. Vroeger waren er veel meer van deze steegen omdat de bedrijfsactiviteiten van de bewoners van de gracht veelal aan de achterzijde van de huizen plaatsvonden en ook omdat veel van de minder gefortuneerden daar woonden. Via de Stokmanssteeg kon je zo bijvoorbeeld in de, thans geheel verdwenen 'Witte Buurt' komen.

Café Ome Klaas, huisnummer 43, is al sinds 1780 een horecabedrijf. Dit is een pand, dat mede vanwege zijn cultuurhistorische waarde, in 1996 op de gemeentelijke monumentenlijst is gekomen. De familie Verhoef, die hier de scepter zwaait, is zeer gastvrij zodat het beslist niet moeilijk is bij gelegenheid iets van het interieur van het pand te zien. Bijzonder is bijvoorbeeld de kegelbaan in het café, een van de oudste van Nederland, die in 1926 tweedehands in Utrecht werd gekocht. In de bovenzaal werden vroeger, toen Maarssen nauwelijks andere zalen had, o.a.

Foto 8. Zover wij konden nagaan was reeds vanaf 1848 in dit pand een banketbakkerij gevestigd. Eerst was dat W.J. van Willegenburg, in 1886 kwam C. van Doorn, daarna in 1930 G. Willms uit Rijnsburg. Van 1960 tot 1967 zat er bakker Papôt. Op de foto van omstreeks 1910 ziet u Mevrouw Van Tricht staan voor de bakkerij van Van Doorn, zoals duidelijk te lezen valt boven de ingang.

In bruikleen van C.W.P. Bloemendaal.

concerten van de Maarssense fanfare, toneel- en cabaretvoorstellingen gegeven. Praktisch iedere oudere Maarssenaar heeft plezierige herinneringen aan deze zaal van Kouffeld.¹⁷ Tegenover het café, waar nu zomers het terras is, was in het verleden de aanlegplaats van het Vechtbootje, een stoombootje dat een vaste dienst onderhield tussen Utrecht en Vreeland. Onder het balkon stond een bank voor wachtende passagiers, die aan het loket in de uitbouw aan de voorgevel hun kaartje konden kopen.

Een klein stukje verder op de Langegracht, nummer 51, vindt u het restaurant 'De Nonnerie', van

Foto 9. Gietijzeren roostertje, Kaatsbaan 4.

oorsprong een buitenhuis met de naam 'Hoorn oord' of de 'Grote Omloop', in 1724 gebouwd in opdracht van Aron Peixoto. Het huis waarvan de oorspronkelijke achtertuin doorliep tot de Nas-saustraat (Achterstraat) en die direct grensde aan de Kaatsbaan, heeft in de loop der jaren uiteraard vele bewoners en gebruikers gehad.¹⁸ Het was ondermeer een klooster, met op de verdieping een eigen kapel vandaar de naam Nonnerie.

Kaatsbaan

We lopen nu verder door tot aan de klapbrug over de Vecht, in 1936 de vervanger van een dubbele houten klapbrug en vele voorgangers op exact dezelfde plaats en gaan vervolgens dan de Kaatsbaan in. Deze straat wordt al heel lang Kaatsbaan genoemd, mogelijk naar het kaats-spel dat hier vroeger gespeeld werd. Tot 1 januari 1949 toen Maarssen en Maarsseveen nog

twee zelfstandige gemeenten waren, overigens wel met dezelfde burgemeester, liep de grens van de dorpen precies over het midden van de Kaatsbaan. Met de rug naar de Vecht gekeerd, zag men toen Maarssen aan de rechterkant en Maarsseveen aan de linkerkant van de straat. Meteen op de hoek van de Kaatsbaan en Herengracht, huisnummer 2, vinden we tegenwoordig boekhandel Bouwman. Jarenlang was er in dit oude pand een bakkerij gevestigd, het aardige uitstalraam herinnert nog aan die tijd. Een uitstalraam, een voorloper van de huidige etalages, treft men dikwijls aan bij oude bakkerijen. Blijkbaar zochten bakkers al vroeg een manier om op hygiënisch verantwoorde wijze hun waren te kunnen tonen. Bij het volgende huis, nummer 4, is goed te zien hoe aan het begin van deze eeuw de oorspronkelijke woonhuizen een eenvoudige winkelpui kregen. Om onduidelijke redenen is het gietijzeren roostertje, met een romantisch figuurtje in het midden (foto 9), aan de linkerkant van de gevel op zijn oude plaats blijven zitten. Ook vele andere panden op de Kaatsbaan hebben in de loop der jaren winkelpuien gekregen. Of al die verbouwingen en veranderingen ook mooie resultaten hebben opgeleverd, moet u als wandelaar door de Kaatsbaan zelf maar bepalen. Halverwege de straat vindt u rechts een kleine sigarenzaak (nummer 15), direct hiernaast was vroeger een poort die toegang gaf tot de tuin van Hoornoord en later tot de Rooms Katholieke meisjesschool. Het hierop volgende blok huizen (vanaf no: 17), oorspronkelijk allemaal woonhuizen, thans winkels, werd gebouwd door aannemer H. Hageman. In de zijgevel van no: 17, (ongeveer 1 meter boven de grond, waar de pergola begint), is de gevelsteen herplaatst, die voor de laatste verbouwing van het pand nog in de voorgevel aan de Kaatsbaan zat. Met enige moeite kunnen we hier nog het volgende op lezen: "De eerste steen gelegd door D. en H. Hageman, oud 8 en 5 jaar 1/2 1869, voltooit 1/5 1874, H. Hageman." Nu deze huizen er dus meer dan honderd jaar staan, kunnen we wellicht toch wel zeggen dat Hageman beter in bouwen was dan in de Nederlandse taal.

Aan de andere kant van de straat zijn de panden 26 en 32 nog interessant. Waar nu het reisbureau is gevestigd, was vroeger een smederij. Tussen de zeer stevige, nog aanwezige, kozijnen in de voorgevel werden de paarden vastgezet om beslagen te kunnen worden. Op no: 32 is onder het venster in de geveltop een geschilderde spreuk

aangebracht, met als tekst: "Ik leg op een kalken steen Na konst van bouwen Ik wil ook wensen op gons van Mensen Maar Godt vertrouwen Anno 1724". Oorspronkelijk stond deze spreuk op een steentje, maar dat is bij de restauratie van de gevel helaas verloren gegaan.

Diependaalsedijk

Aan het eind van de Kaatsbaan komen we op een T-splitsing van Kaatsbaan, Nassaustraet en Diependaalsedijk. In de Nassaustraet hebben de panden, met de huisnummers 2 en 4 aardige gevels. In huisno: 4 ontdekken we een gevelsteen-tje, eindelijk eens geen eerste steen, waarop ondermeer een hert valt te zien.

We gaan op dit punt linksaf de Diependaalsedijk op en volgen deze tot u aan uw rechterzijde de Jodenkerksteeg ziet. Het hoge huis op de hoek, maar ook de andere huizen aan de Jodenkerksteeg behoorden in het verleden bij de Hoogduitse Synagoge.¹⁰ die tot 1927 aan de Diependaalsedijk stond waar nu de woonhuizen, met de nummers 40 en 42, staan. Van deze synagoge zijn wel een paar interieurfoto's bekend, maar van het exterieur is, ondanks ijverig speurwerk door de Historische Kring Maarssen, nimmer een afbeelding gevonden.

Op dit punt aangekomen, kunt u kiezen voor de lange of de korte route.

De korte route

Bij Jodenkerksteeg linksaf, langs de Christelijk Gereformeerde Kerk 'De Hoeksteen' en via het parkeerterrein, naar de straat Achter Raadhoven. Raadhoven is een zeventiende eeuwse pand met een rijke geschiedenis. Vroeger liep de tuin van het huis door tot aan de Diependaalsedijk, waar zich ook een inrijhek bevond, tussen twee gemetselde pilaren. Op de kapitelen, dekstenen van deze pilaren, stonden de woorden 'RAAD' en 'HOVEN', nu liggen ze bij de achteringang van het huis en dienen als onderstuk voor de bloemschalen. Vervolgens, als u geen zaken moet afwikkelen met Annis, Huisvesting Rijn- en Vechtstreek, de huidige gebruiker van het pand, het huis Raadhoven (foto 10) aan de rechterzijde passeren en via de voortuin naar de Herengracht lopen.

Vanaf dit punt lopen de korte en lange route weer samen.

Het beeld in voortuin sculptuur/koppen, is vervaardigd door M. van Hall. Na een blik geworpen te hebben op de mooie, symmetrisch opgebouwde voorgevel verlaten we het terrein van Raadhoven via het stijlvolle, hek. Onlangs geres-taureerd en door sommigen aangemerkt als het oudste smeedijzeren hekwerk van de Vechtstreek. Wanneer u een keer in de gelegenheid bent het pand te bezoeken, moet u eens letten op de originele schilderijen op het plafond in de hal. Bij de restauratie van het pand (1978/1979) kwamen die, bij wijze van verrassing, te voorschijn.

Herengracht

De Herengracht, die u nu naar links oploopt richting Kaatsbaan, is altijd een deftig stukje Maars-sen geweest. In tegenstelling tot op de wat eenvoudiger Langegracht hebben de meeste huizen hier in het verleden namen gekregen. Zo ligt links van Raadhoven het huis 'De Boomgaard' en rechts 'De Kampertoren, anno 1714'. Maar ook zijn er nog de huizen 'De Domstoorn, 1707', 'Vrede Hoop' en 'De Vecht'. Hoewel nog niet zo erg oud, zijn de twee waterstoepen, een mooi voorbeeld van te beschermen straatmeubilair, aan de walkant van de Herengracht toch wel leuke dingen. Ze herinneren ons aan de tijd dat het water van de Vecht, schoon was en voor velerlei doeleinden werd gebruikt.

Aan de overzijde van het water ligt de Schippers-gracht, ook hieraan liggen weer veel woonhuizen. Zoals de naam van de gracht al aangeeft, woonden hier vroeger veel schippers en was er veel bedrijvigheid op de kade. Veel lading die voor Utrecht bestemd was, moest hier vanwege het verderop ondieper worden van de rivier, overgeslagen worden. Tegenwoordig bestaat de scheepvaart praktisch geheel uit rondvaartboten en allerlei plezierjachten en is een vrachtschip een bezienswaardigheid.

Aan het eind van de Herengracht komen we weer uit bij het pand met het huisnummer Kaats-baan 2. Wanneer we nu de gevel van dit huis aan de Vechtzijde bezien, valt ons een grote gevelsteen op met het jaartal 1654 en een afbeelding van het wapen van de adellijke familie Van Zuy-len. De reden waarom deze wapenstein zich hier bevindt is onduidelijk (foto 11). Mogelijk is er

Foto 10. Raadhoven, achterzijde.

een relatie met de brug over de Vecht, die eigendom is geweest van de familie Van Tuyll van Serooskerken, waarvan leden zowel op het Huis Ter Meer²⁰ als op slot Zuylen in Oud-Zuilen hebben gewoond.

Breedstraat

U vervolgt uw route nu door rechtsaf over de brug naar de Breedstraat te wandelen. Het verdient aanbeveling, zeker wanneer het niet al te druk is met het verkeer, een moment op de brug te blijven staan om nogmaals te genieten van het mooie uitzicht over de drie Maarssense grachten, die u vanaf dit punt kunt bewonderen.

Na het passeren van de Kaatsbaanbrug zien we in de Breedstraat de Rooms Katholieke Kerk, 'Het Heilig Hart'. Deze neo-gotische kerk, ontworpen door architect Alfred Tepe, werd in 1885 in gebruik genomen en verving een kleine RK-kerk, die aan de Straatweg, bij de huidige RK-begraafplaats, lag. In de 65 meter hoge toren bevindt zich een bescheiden carillon, waarvan de klokken gegoten zijn in de jaren 1948/1979. De pastorie tussen de kerk en de brug werd in 1892

gebouwd en ligt op de plaats waar lang een bierbrouwerij 'De Eenhoorn' was gevestigd. Tegenover de pastorie, Breedstraat no: 8-10, stichtte de zeer bekende pastoor Mgr. Alphons Ariëns, ondermeer oprichter van de Katholieke vakbeweging in Nederland, het gebouw 'Concordia'. Belangrijk doel van Ariëns, die zich zeer ergerde aan het drankgebruik in die tijd, was om in dit gebouw uitsluitend alcohol vrije drank te laten schenken. Helaas verdween de historische naam 'Concordia' kortgeleden achter de naam van het café dat thans in het pand is gevestigd. Op de hoek van de Breedstraat en de Bolensteinsestraat staat een oud pandje met een klokgevel. Hierin was vroeger de zaak van Flip de Blauwneus waarover oudere Maarssenaren graag vertellen dat ze bij hem nog voor een cent snoep hebben gekocht.

Bolensteinsestraat

U gaat hier rechtsaf de Bolensteinsestraat in tot de groentezaak van Kersten, een in de jaren zeventig grondig gerestaureerd pand en daar vervolgens weer linksaf om zo, langs het moderne

Foto 11. Gevel met gevelsteen van de familie Van Zuilen, 1654, hoek Herengracht-Kaatsbaan.

gebouw van de Maarssense bibliotheek, weer terug te keren op het Harmonieplein. Eventueel kunt u de Bolensteinsestraat nog even doorlopen tot het eind. U ziet dan door het toegangshek met de gemetselde ronde pilaren, gedekt door stenen leeuwen, die wapenschilden van vroegere bewoners dragen, het huis Bolenstein liggen. De geschiedenis van dit pand gaat terug tot omstreeks 1340 toen Derck de Bole het later naar hem vernoemde huis op de oeverwal van de Vecht liet bouwen. Het was oorspronkelijk een versterkt huis, dat wil zeggen dat het verdedigbaar was als een kasteel. Bouwhistorisch onderzoek heeft aangetoond dat we ons bij het eerste Bolenstein iets moeten voorstellen als de nu nog bestaande Hamtoren in Vleuten. Na een groot aantal verbouwingen heeft het huis sedert omstreeks 1917 zijn tegenwoordige vorm. Bolenstein dat vele eigenaren had, waaronder ridders van de Duitse Orde, ambachtsheren van Maarssenbroek en industriëlen zoals de heren Wolff en De Muinck Keizer, is tussen 1942 en 1960 eigendom van de gemeente Maarssen geweest en heeft in die tijd ondermeer het distribu-

tie- en rijkspolitiekantoor gehuisvest. Vanaf 1960 is het huis weer particulier bewoond en sindsdien, langzaam maar zeker, in de oude luister hersteld.

De lange route:

Na de Jodenkerksteeg blijft u de Diependaalse dijk volgen tot het inrijhek van Goudestein tegenover de Klokjeslaan.

Doornburgh

U passeert hierbij aan uw linkerkant de buitenplaats 'Doornburgh', wederom oorspronkelijk een zeventiende eeuwse huis. Om het goed te kunnen zien, moet u eigenlijk via de ingang een klein stukje het park inlopen. Hoewel het park geen openbaar terrein is, vinden de huidige eigenaren van Doornburgh, de Zusters Kanunnikessen van het Heilig Graf, dat zeker overdag geen bezwaar. De naam Doornburgh is waarschijnlijk afgeleid van de doornhagen die ooit door de stichters om deze buitenplaats aangeplant waren. In 1957 werd het landgoed eigendom van de zusters die aanvankelijk in het oude huis woon-

Foto 12, Bolensteinestraat, met op de achtergrond de RK-kerk.

den. In 1965 betrokken zij een nieuw klooster dat, dicht bij de Vecht, op het terrein is gebouwd. Hoewel de bouw van dit klooster indertijd nogal omstreden was, wordt het bouwwerk tegenwoordig alom gewaardeerd en is het zelfs op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Het oude huis doet sindsdien voornamelijk dienst als conferentieoord en gastenverblijf. Het "nieuwe" klooster, met de naam 'Priorij Emmaus' is ontworpen door architect Jan de Jong en geldt als een gaaf voorbeeld van de zogeheten Bossche School. Het is een indrukwekkend gebouw met een passend, sober interieur, dat ontworpen werd door Dom van der Laan. Wanneer we nu doorlopen langs de Diependaalsedijk, een van de mooiste stukken van Maarssen, ziet u aan uw rechterhand een stukje weiland dat bij de boerderij 'Elsenburg', Klokjeslaan 2, hoort. Ook dit weilandje, waar zomers vaak nog koeien lopen, is een onderdeel van het beschermd dorpsgezicht omdat het zo'n belangrijk landschappelijk geheel vormt met de rij buitenplaatsen die

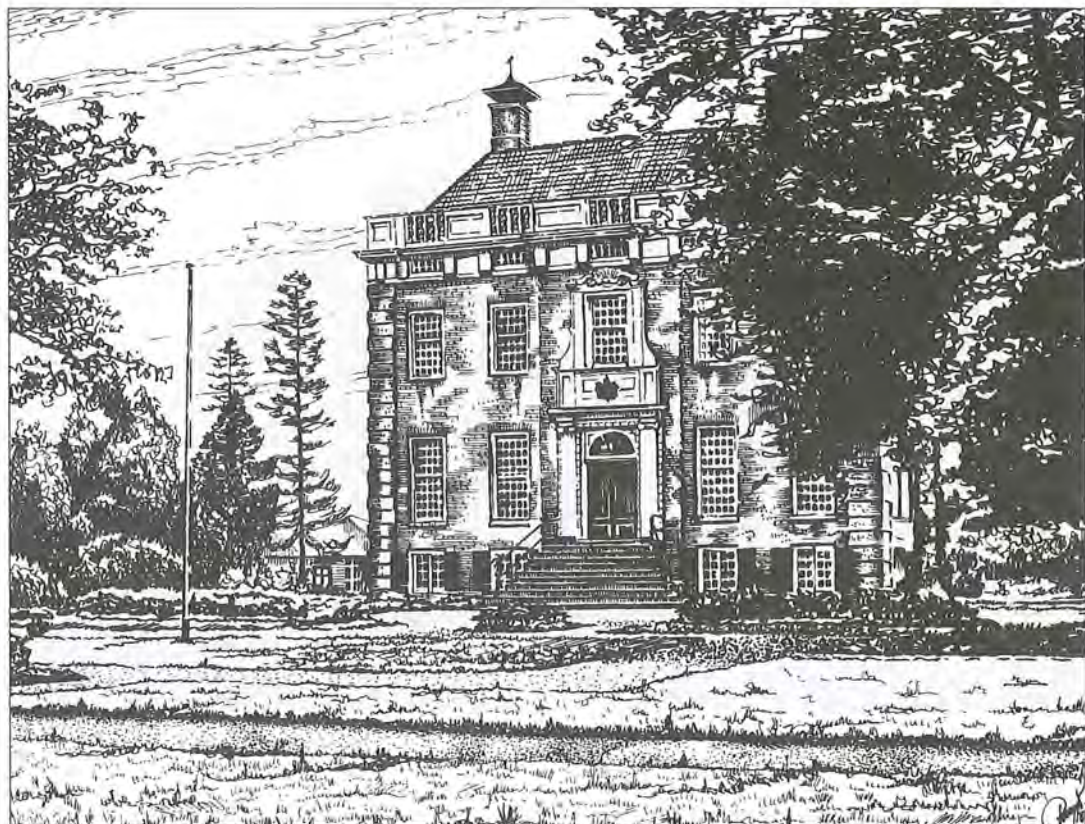
hier tussen de Vecht en de Diependaalsedijk liggen. De in 1870 gebouwde boerderij Elsenburg heeft zijn naam te danken aan de in 1812 gesloopte buitenplaats met dezelfde naam. Dit buiten, voor velen pas bekend geworden door J.H. Isings schoolplaat, "Een buitenplaats aan de Vecht, ± 1740"²¹ lag tussen Doornburgh en Goudestein in.

Op de volgende T-kruising van Diependaalsedijk en Klokjeslaan staat de kleine buitenplaats Mariënhof. Bij het huis heeft een klok gestaan, die geluid werd wanneer er in Maarsseveen brand was. Aan deze klok heeft de Klokjeslaan, die eerder Maria Hoffelaan heette, zijn naam te danken. Vele jaren is het huis bewoond geweest door de schilder/graficus Willem van Leusden (1886-1974). Hij was iemand, die oog had voor de schilderachtige schoonheid van de omgeving en daarvan, omstreeks 1915, met zijn etspen veel heeft vastgelegd.

Goudestein

Vervolgens verlaat u de Diependaalsedijk en gaat u door het grote hek met het opschrift 'Goudestein' het openbare park rondom het Maarssense gemeentehuis in.

Goudestein is ontstaan uit een boerderij met bijbehorende gronden die in 1608 door de Amsterdamse koopman Jan Jacobszoon Bal, alias Huydecoper, werd gekocht. Zijn zoon Johan Huydecoper van Maarsseveen, schepen en burgemeester van Amsterdam en door zijn VOC-activiteiten nog rijker geworden dan zijn vader, brak de boerderij af en liet, vermoedelijk op ongeveer dezelfde plaats, een schitterende buitenplaats opbouwen. Tegelijkertijd verwierf hij zeer veel grond in de onmiddellijke omgeving van Goudestein, die hij als een soort hedendaagse projectontwikkelaar, al dan niet bebouwd met buitenhuizen weer aan de man bracht. Zijn buitenhuis werd in 1754 door nazaten vervangen door het huidige pand.²² Tot het jaar 1955, toen het door de gemeente Maarssen werd gekocht om vanaf 19 januari 1961, na een grondige restauratie als gemeentehuis te gaan dienen, bleef het ononderbroken in het bezit van leden van de familie Huydecoper. Tegenwoordig bevinden zich in Goudestein ondermeer de raadzaal, de trouwzaal en de kamers van burgemeester en wethouders. In het witte, moderne administratiegebouw naast Goudestein, ontworpen door architectenbureau Snelder uit Maastricht, zijn tegenwoordig gemeentelijke diensten, zoals het archief, de af-

Afb.13. Goudestein.

deling voorlichting en het bureau bevolking ondergebracht. Aan de noordzijde van dit gebouw zijn in het kader van de één procentsregeling²³ een tweetal interessante kunstwerken geplaatst van J. van IJendoorn. Het mooie van de buitenplaats Goudestein is dat allerlei elementen, die bij een buiten behoren, zoals het koetshuis, de tuin, de toegangshekken, de orangerie, volière en zelfs het luidklokje op het dak waarmee de koetsier/tuinman naar het huis geroepen kon worden, nog aanwezig zijn. In het park van Goudestein bevindt zich een klein monumentje, een bronzen mansfiguur vervaardigd door A. Gobius, ter herinnering aan de gevallen tijdens de oorlog 1940-45.

Aangekomen bij de achtergevel van Goudestein, getooid met het gemeentewapen, gaat u rechts langs het huis naar de aan de Vechtzijde gelegen voorgevel. Aan uw rechterzijde vindt u in het voormalige koetshuis (foto 13), ooit ook een buitenplaatsje met de naam Silversteyn, het Muse-

um Maarssen²⁴ en het Nederlands Drogisterij Museum. Uiteraard bent u in beide musea van harte welkom om kennis te nemen van de historie van Maarssen en de drogisterijwereld. Na de bezichtiging van de fraaie voorgevel, die gesierd is met een zogeheten alliantiewapen van vroegere bewoners, de familie Huydecoper-Ram en waarin op de hoeken twee herdenkingsstenen zijn aangebracht, gaat u opnieuw door een oud hek met het opschrift Goudestein naar de Vecht. U gaat na het passeren van dit hek meteen links-af langs het vroegere jaagpad langs de Vecht, nu Zandpad genoemd, terug naar het dorp.

Het Zandpad

Aan uw linkerkant passeert u een klein huisje dat over het water van een sloot is gebouwd. Dit was vroeger een schuitenhuisje, tegenwoordig in gebruik als woonhuisje, dat diende om een plezierjacht in op te bergen. In 1975 is het tijdens het toenmalige Nationale Monumentenjaar grondig

Foto 14. Silversteijn met de entree van Museum Maarssen.

gerestaureerd. Naar alle waarschijnlijkheid heeft het pandje vroeger behoord tot het eerder genoemde buiten Elsenburg. Deze buitenplaats lag immers rechts van het schuithuisje op het huidige bosterrein, dat vanaf 1812 bij huize Doornburgh is gevoegd. Aan de overzijde van de Vecht ziet u van hier de aloude (Napoleontische) straatweg naar Breukelen en Amsterdam. Ook aan die kant, de westzijde van de Vecht, hebben in het verleden vele grote buitenhuizen gelegen, zoals het gesloopte Beresteyn bij de huidige begraafplaats en het huis Hertevelt, dat we nu nog vanaf het Zandpad kunnen zien liggen. Weer wat verder zien we links het 'beroemde' bij Doornburgh behorende hekwerk, in Lodewijk de Veertiende-stijl, dat praktisch in elk boekje over de Vechtstreek wel wordt genoemd. Het hek is vervaardigd door een onbekende vakman, een smid die zijn werk erg goed verstond. De doortakken, die uit de burchten (kasteeltorentjes) op de twee pijlers steken, symboliseren de naam Doornburgh.

Aan de overzijde van de Vecht zien we vervolgens een grote, witte theekoepel, nog niet zo lang geleden gebouwd op een plaats waar in het

verleden ook een koepel heeft gestaan. Het bouwwerk heeft zich goed gevoegd in de bestaande situatie en is een veel gefotografeerd object.

Na het passeren van het houten afsluithek van het wandelpad komt u uit op de Herengracht en ziet u aan de andere zijde van het water, waar de Schippersgracht begint, het huis 'Bolenstein' liggen (afb.15). Ooit een ridderhofstad (kasteel) bewoond door ridders en thans na verloop van honderden jaren een fraaie, particulier bewoonde buitenplaats. Voor de rest van deze monumentenwandeling, die u via de Herengracht, Breedstraat en Bolensteinsestraat naar het Harmonieplein voert en wat u daar allemaal nog kunt zien, dient u het laatste gedeelte van de korte route te gebruiken.

Literatuur:

Periodiek Historische Kring Maarssen, diverse auteurs, Maarssen, 1974 tot heden.

Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarssen, Drs. D. Dekker, eerste druk, Alphen aan

Afb. 15. Bolenstein.

den Rijn, 1984.

Inventarisatie Cultuurbezit Maarssen, een monuminteninventarisatie van de gemeente Maarssen, Anita van Breugel en Marie-Thérèse van Thoor, redactie Drs. R. Blijdenstein, Utrecht, 1985.

Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht, onder red. van B. Olde Meierink e.a. Utrecht, 1995.

Monumenten Inventarisatie Project, Gebiedsbeschrijving Veenweidegebied, T.G. Peenstra, Utrecht, 1992.

Monumenten Inventarisatie Project (M.I.P.), Inventarisatie gemeente Maarssen, Drs. R.S.F.M. Horbach en Drs. M. Laman, Utrecht, 1992.

Plaatsen aan de Vecht en Angstel, E. Munnig Schmidt en A.J.A.M. Lisman, vierde en verbeterde druk, Alphen aan den Rijn, 1997.

Noten:

1. J.H. Sagel, Beschermd dorpsgezicht Maarssen, een lange geschiedenis, met o.a. een beschrijving van het Beschermd dorpsgezicht Maarssen. Periodiek HKM, jaargang 11, nummer 4, maart 1985.
2. De gemeentelijke monumentenlijst is op dit moment (najaar 1997) nog niet voltooid. De in aanmerking komende panden zijn al wel geselecteerd, maar in veel gevallen is de plaatsingsprocedure nog niet afgehandeld.

teerd, maar in veel gevallen is de plaatsingsprocedure nog niet afgehandeld.

3. Meer informatie over beelden vindt u in de folder 'Maarssen in beeld, een wandelroute...' Een uitgave van de Willem van Leusden Stichting, Maarssen, augustus 1994.
4. Wim Heijnen, De Amsterdamse familie Teixeira de Mattos, Ons Amsterdam, jaargang 49, nummer 6, juni 1997, pag 160 e.v.
5. In 1922 bestelde huisarts Dr. A.M. Hartog voor dit pand bij architect Gerrit Rietveld een nieuw interieur voor zijn spreekkamer. Samen met de in Maarssen woonachtige kunstschilder/graficus Willem van Leusden werd deze opdracht uitgevoerd. Helaas is de inrichting o.a. bestaande uit een bureau, bureaustoel en hanglamp verloren gegaan.
6. Sint Pancratius werd vanaf de middeleeuwen in heel West-Europa vereerd o.a. als patroon van de kinderen en als helper tegen allerlei kwalen. Pancratius is een van de vier ijsheiligen. Feestdag of naamdag op 12 mei. Bron WP encyclopedie.
7. In het koor van de kerk bevindt zich een gedenksteen met de latijnse tekst: "Anno millesimo quingentesimo decimo nono, mensis marci XV Splin-

- terus de Nieweroy, vir nobilis egregiusque, huic operi primum lapidem supposuit." Hetgeen betekent: In het jaar 1519 den 15en maart legde de edele en doorluchtige heer Splinter van Nijenrode den eersten steen op dit werk.
8. Drs. D. Dekker, Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarssen, Alphen aan den Rijn, 1984, pag. 100
 9. Dit betreft mevr. Jetske Cornelia Hupkes van der Elst van Linge, die het buiten Vechtenstein koopt van de Vereniging van Effectenbezit, die ook eigenaar van de kininefabriek was.
 10. De Van Lingebrug werd in 1923 door de N.V. Nederlandsche Kininefabriek aan de gemeente Maarssen aangeboden. Voor de aan de Straatweg gelegen fabriek betekende de komst van de brug een aanzienlijke verkorting van de route naar haar opslag van kinabast, de grondstof waar kinine uit werd bereid, in het Serdangveem aan de Zandweg. Ook het Serdangveem dat tussen Vechtenstein en de Olieraffinaderij Zuilen lag, is inmiddels verdwenen voor de nieuwbouw van Zandweg-Oostwaard.
 11. De Jodepaaltjes of Sabbathpaaltjes, soms ook hekken en/of kettingen, gaven symbolisch de grens aan waar voor Joden het privaatgebied op-hield. Daarbinnen mochten zij zich ook tijdens de Sabbath verplaatsen en goederen vervoeren.
 12. Bij rioleringswerkzaamheden bij het voormalige postkantoor, Julianaweg 23, zijn in 1964 oude muurresten, bestaande uit aaneengemetselde kloostermoppen aangetroffen.
 13. Is o.a. mogelijk in het Museum Maarssen. Diepen-daalsedijk 19B, 3601 GH Maarssen, Tel: (0346) 554440, Geopend op woensdag-, zaterdag- en zondagmiddag, van 13.00 tot 16.00 uur en op af-spraak.
 14. Pierre H. Dubois en Simone Dubois, 'ZONDER VAANDEL, Belle van Zuylen, 1740-1805, een bio-grafie', pag. 286
 15. De eerste steen werd gelegd door de zusjes Wig-mans, 12 en 13 jaar, 9 september 1963.
 16. Messing of geel koper is een legering van koper en zink. Het materiaal is harder dan rood koper.
 17. Van 1880 tot 1946 was het café eigendom van de familie Kouffeld.
 18. Zie bijvoorbeeld de uitgebreide beschrijving van het pand in de door de Gemeente Maarssen uit-gegeven Monumentenmap (1994).
 19. Synagoge of sjoel is Joodse kerk. Op meerdere plaatsen in Maarssen zijn er synagogen geweest, o.a. in de huizen Hogesant, Vechtevoort en Raad-hoven. Om diensten te kunnen houden, moeten er tien Joodse mannen aanwezig zijn. In 1927 telde de Hoogduitse Israëlitische gemeente in Maars-sen nog maar drie leden, vandaar dat toen tot slui-ting en sloop van de synagoge werd besloten.
 20. Tussen 1525 en 1710 had het kasteel de naam Zuylenburg
 21. In het Museum Maarssen is behalve de genoem-de schoolplaat ook een groot behangschilderdij te bewonderen waarop Elsenburg is afgebeeld.
 22. In de naar de Vecht gekeerde voorgevel bevinden zich op de hoeken twee blauwe gevelstenen. Op de ene valt te lezen dat het huis in 1961 in gebruik werd genomen als gemeentehuis van Maarssen. De andere is veel ouder en is de officiële eerste steen. De tekst op deze steen luidt : 'Willem Huy-decoper oudt 10 jaren en 8 maanden Heeft de Eerste steen Van dit gebouw gelegd op den 5e Oc-tober des Jaars 1754'.
 23. De gemeenteraad van Maarssen heeft in 1990 een percentageregeling voor beeldende kunst vastge-steld. Deze regeling houdt in dat voor ieder (ver)bouwproject waarin de gemeente deelneemt, een percentage (1 tot 2%) van de aanneemsom beschikbaar gesteld wordt voor de realisering van beeldende kunst.
 24. De Stichting Museum Maarssen exploiteert en be-heert de collectie van de voormalige gemeentelij-ke oudheidkamer, die tot 1994 op de zolder van Goudestein was gehuisvest.

TEKST: J.H. SAGEL
FOTOGRAFIE: MW. H. POUDEROYEN
PENTEKENINGEN: G.J. POWW

Speciaalzaak luxe geschenken

A.v.d. Bosch-Olijve

Diependaalsedijk 1 b

3601 GH MAARSSSEN

Tel.: 0346-561632

SWAROVSKI
SILVER CRYSTAL

RADIO - T.V. ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

hülsta®
Hét meubelmerk.

Historie kunt u op veel plaatsen in Maarssen vinden.

Ook bij Van Waay Woon-Art

Zo zijn wij één van de oudste dealers van Hülsta in Nederland.

Deze en vele andere tijdloze en moderne merkmeubelen laten wij u graag zien en voelen

van Waay Woon-Art
Nassastraat 18 - Maarssen

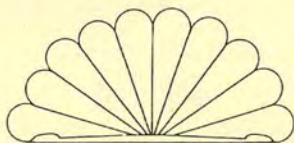
tel.: 0346-561897

**Zet de tijd even stil
voor een bezoek
aan Café Ome Klaas.**

Aan de Vecht, in een historisch stukje Maarssen, ligt Café Ome Klaas. Een café met een traditie die terug gaat tot 1780. Daar kunnen de stamgasten van Ome Klaas u alles over vertellen. Onder het genot van een borrel of tijdens een partijtje biljart. Overdag en in de kleine uurtjes. In Café Ome Klaas kent gezelligheid geen tijd.

Misschien wilt u eens spelen op Nederlands oudste kegelbaan. Of heeft u iets te vieren met vrienden of familie? Ome Klaas maakt van uw partijtje een feestelijke avond. Met een Oud Hollandse maaltijd, barbecue of een koud buffet. Of wellicht heeft u zelf een smakelijke suggestie. Als u van te voren even belt, zorgen wij dat alles naar wens is.

Café Ome Klaas

Al gezellig sinds 1780.

Langegracht 43, Maarssen. Tel.: 0346-561409.